

Justitieombudsmannen
Katarina Pålsson

Kritik mot Kriminalvården, häktet Sollentuna, för att ha frihetsberövat en person efter att en tingsrätt hävt häktningen. Även kritik mot myndighetens nationella transportavdelning för att inte omedelbart ha meddelat häktet om tingsrättens beslut

Beslutet i korthet: Efter avslutad huvudförhandling i ett brottmål hävde Attunda tingsrätt sitt beslut om häktning av den tilltalade, BB. Kriminalvårdens nationella transportavdelning meddelade inte snarast häktet Sollentuna om att häktningen hade hävts och det dröjde innan tingsrätten underrättade häktet om beslutet. I anslutning till att BB på egen hand tog sig till häktet för att hämta ut sina tillhörigheter blev han kvarhållen där i väntan på klargörande i frågan om han var fortsatt frihetsberövad. Vakthavande befäl tog bl.a. kontakt med transportledaren och fick besked om att häktningen hade hävts. Mot bakgrund av den informationen och den omständigheten att BB inställde sig i häktet på eget bevåg uttalar JO Katarina Pålsson att vakthavande befäl inte hade tillräckligt underlag för att hålla kvar BB. Häktet Sollentuna kritiseras för detta.

Hon kritiserar även Kriminalvårdens nationella transportavdelning för att den, i strid med myndighetens rutin, inte snarast meddelade häktet om tingsrättens beslut. Enligt JO är det rimligt att anta att häktet hade agerat annorlunda om den informationen hade nått fram redan innan BB återvände till häktet för att hämta sina saker.

ChefsJO Erik Nymansson har i ett annat beslut denna dag uttalat sig om tingsrättens åtgärder efter att häktningen hade hävts (se dnr 773-2026).

Anmälan

I en anmälan till JO framförde advokaten AA klagomål mot Kriminalvården, häktet Sollentuna, enligt huvudsakligen följande.

Attunda tingsrätt beslutade den 4 juni 2025 ungefär kl. 15.00 i samband med att huvudförhandlingen i ett mål avslutades att hans klient, den tilltalade BB, inte längre skulle vara häktad i målet. När BB senare samma dag besökte häktet för att hämta sina tillhörigheter blev han kvarhållen och inlåst.

AA upplyste JO muntligen om att tingsrätten, såvitt han mindes, inte hade lämnat över något skriftligt besked till Kriminalvårdens personal om att häktningen hade hävts. Vid kl. 16.30 samma dag fick han veta att när BB hade anlänt till häktet så hade personalen larmat och BB frihetsberövats på nytt. Han

försökte kontakta såväl häktet som tingsrätten, dock utan framgång. Omkring kl. 18.00–19.00 fick han besked från en vän till BB om att denne var på väg hem. Dagen därpå meddelade tingsrätten honom att Kriminalvården hade fått elektroniskt besked runt kl. 16.00 om att häktningen hade hävts.

Utredning

JO hämtade in registerutdrag från kriminalvårdsregistret, KVR, beträffande BB samt tingsrättens dagboksblad i det aktuella målet. Därefter uppmanades Kriminalvården att yttra sig över det som AA hade fört fram.

I remissvaret anförde Kriminalvården, huvudkontoret, genom chefen för sektionen för verksjuridik – verkställighet, straffrätt m.m., huvudsakligen följande:

Utredning

Utredning i ärendet har inhämtats från Kriminalvårdens region Stockholm, som har inhämtat uppgifter från häktet Sollentuna, myndighetens nationella transportavdelning (då nationella transportenhet, herefter NTE) och det klientadministrativa systemet. Berörda befattningshavare har fått möjlighet att lämna synpunkter. Av utredningen framgår i huvudsak följande.

Den 4 juni 2025 hölls huvudförhandling i Attunda tingsrätt i ett mål som BB var häktad i. Personal från NTE ansvarade för transport från häktet Sollentuna till tingsrätten. BB skrevs ut från häktet för transport samma dag kl. 12.49. Efter avslutad huvudförhandling hävde tingsrätten häktningen men lämnade inte över något skriftligt beslut om det till transportpersonalen. När transportledaren efterfrågade skriftligt beslut uppgav ordföranden att tingsrätten skulle e-posta beslutet till häktet Sollentuna. BB försattes på fri fot av transportpersonalen i samband med att beslutet avkunnades och erbjöds enligt rutin skjuts till häktet för att hämta sina tillhörigheter. BB valde dock i stället att lämna domstolen tillsammans med sina anhöriga. Transportpersonalen tog inte någon muntlig kontakt med häktet Sollentuna, eftersom de förlitade sig på att domstolen skulle meddela häktet per e-post. Vid ungefär kl. 15.00 kontaktades vakthavande befäl i häktet Sollentunas av receptionspersonalen som meddelade att en person, BB, iklädd gröna häkteskläder kommit in och ville hämta ut sina tillhörigheter. När vakthavande befäl sökte på BB:s personnummer i det klientadministrativa systemet såg han att denne var registrerad som häktad. Det vakthavande befälet kontaktade då häktets administrativa personal och placeringsansvariga för att få mer information, men de saknade kännedom om att häktningen skulle ha hävts. Det vakthavande befälet kontaktade därefter transportledaren, som meddelade att de hört att de kunde släppa BB på fri fot men inte fått något skriftligt beslut. Vid ungefär kl. 15.45 ringde det vakthavande befälet till tingsrätten för att kontrollera grunden för frihetsberövandet och fick då besked om att BB alltså var häktad och att målet ännu inte var avgjort. Det vakthavande befälet beslutade då att ta in BB i ett väntrum vid inskrivningen på häktets femte våningsplan för att kunna utreda ärendet vidare. Kl. 16.14 fick häktet e-post från Attunda tingsrätt med besked om att häktningen hade hävts. BB fick då vistas vid inskrivningen under den tid som hans tillhörigheter från bostadsrummet och förrådet hämtades ut. Sakerna skrevs ut och överlämnades till BB, varefter han också skrevs ut och lämnade häktet kl. 17.00.

Rättslig reglering

Av 2 kap. 8 § regeringsformen framgår att var och en är gentemot det allmänna skyddad mot frihetsberövanden. Den som är svensk medborgare är även i övrigt tillförsäkrad frihet att förflytta sig inom riket och att lämna det.

Av 2 kap. 20 § första stycket 3 regeringsformen följer att rörelsefriheten är en sådan fri- och rättighet som får begränsas genom lag i den utsträckning som medges i 2 kap. 21–24 §§ regeringsformen.

Av 24 kap. 1 § rättegångsbalken följer bl.a. att en person som på sannolika skäl är misstänkt för ett brott för vilket det är föreskrivet fängelse i ett år eller mer under vissa förutsättningar får häktas.

Av 24 kap. 5 § rättegångsbalken följer bl.a. att beslut att häkta någon meddelas av rätten.

Av 24 kap. 20 § första stycket 3 rättegångsbalken följer att rätten omedelbart ska häva ett häktningsbeslut om det inte längre finns skäl för beslutet.

Av 5 § första stycket förordningen (1990:893) om underrättelse om dom i vissa brottmål, m.m. följer bl.a. att om en domstol upphäver ett häktningsbeslut ska domstolen genast underrätta den myndighet som svarar för förvaringen av den häktade.

Enligt 6 § första stycket förvaltningslagen (2017:900) ska en myndighet se till att kontakterna med enskilda blir smidiga och enkla.

Enligt 1 kap. 6 § första stycket häkteslagen (2010:611) får verkställigheten inte innebära andra begränsningar i den intagnes frihet än som följer av denna lag eller som är nödvändiga för att ordningen eller säkerheten ska kunna upprätthållas.

Enligt 2 kap. 12 § häkteslagen får tillhörigheter som en intagen inte får ta emot och inneha enligt 11 § omhändertas och förvaras för den intagnes räkning. Tillhörigheter som omhändertagits ska lämnas ut till den intagne senast i samband med att han eller hon inte längre ska vara berövad friheten.

Intern reglering

Av 1 kap. 8 § första stycket Kriminalvårdens föreskrifter och allmänna råd (2011:2) om häkte, FARK Häkte, följer bl.a. att innan en person tas in i häkte ska grunden för frihetsberövandet kontrolleras.

Av andra stycket i de allmänna råden till bestämmelsen framgår följande. Behovet att kontrollera grunden för frihetsberövandet kvarstår även efter att en person har tagits in i häkte. Uppstår tveksamhet om huruvida den intagne får hållas fortsatt frihetsberövad, behöver förundersökningsledaren eller domstolen genast kontaktas. Sådan tveksamhet kan t.ex. föreligga om tidsfristen för att ompröva ett frihetsberövande har passerat, utan att Kriminalvården fått någon information om hur processen fortskrider. Det kan också föreligga sådan tveksamhet när ett beslut om häktning i den misstänktes utelämnade verkställs och häktningsförhandling därefter inte hållits inom föreskriven tid.

Av avsnitt 4.9.15 i Kriminalvårdens handbok för transport (2024:1) framgår bl.a. följande. I det fall klient förts till domstolsförhandling och försätts på fri fot och där personliga effekter, egna medel, privata kläder och liknande inte tagits med i fordon, ska klient erbjudas transport tillbaka till senast aktuella häktet eller institution där klient vistas. Klienten ska upplysas om att detta är frivilligt och att denne kan avbryta transporten och då släpps av så snart det är möjligt att stanna fordonet utifrån trafiksäkerhetshänsyn. I det fall den frihetsberövade försätts på fri fot och inte vill följa med transporten tillbaka till häktet ska besked om frisläppandet snarast meddelas till aktuellt häkte via telefon eller RAKEL. För klient som är häktad misstänkt för brott och parallellt är frihetsberövad med stöd av annan lagstiftning, i anledning av annan brottsmisstanke eller av annan myndighet (LVM, LVU, LSU, LPT, LRV eller UtL) upphör formellt Kriminalvårdens ansvar och laga befogenheter i samband med att häktningen hävs. Transportplaneringen ska, om handräckning inte begärts i det fall klienten sätts på fri fot, kommunicera med avsändande enhet i förväg och klarlägga hur saken ska hanteras om/när det sker. I det fall domstol upphäver

omhändertagande enligt LVM, LVU, LSU, LPT, LRV eller UtL ska klient erbjudas transport tillbaka. Vissa domstolar väljer att, istället för att meddela beslut i häktesfrågan direkt efter förhandling, maila beslut till berört häkte där klienten är frihetsberövad. Transportpersonalen ska i sådana situationer muntligen meddela häktet vad som gäller när klient lämnas av, samt dokumentera på transportunderlaget t.ex. enligt följande

- 1) Domstolen inte lämnat besked i häkttningsfrågan, beslut mailas häktet.
- 2) Domstolen lämnat muntligt beslut i häkttningsfrågan, klient ska försättas på fri fot, beslut ska mailas häktet.
- 3) Domstolen lämnat muntligt beslut i häkttningsfrågan, klient ska vara fortsatt häktad, beslut ska mailas häktet.

I det fall domstolen fattar beslut i häktesfrågan och muntligen meddelar att klienten ska försättas på fri fot agerar transportpersonalen på samma sätt som efter ett skriftligt beslut. Eventuella frågor från häktet hänvisas till domstolen.

Kriminalvårdens bedömning

Av utredningen framgår att domstolen i samband med att huvudförhandlingen förklarades avslutad hävde häktningen avseende BB och att Kriminalvårdens transportpersonal muntligen informerades om det. Det framgår också att BB erbjöds men avböjde transport tillbaka till häktet. Enligt Kriminalvårdens interna styrning ska transportpersonalen då snarast meddela häktet att den tidigare intagne inte längre är häktad. Att transportpersonalen i det aktuella fallet inte informerade häktet om domstolens beslut är därmed en brist. När vakthavande befäl tog kontakt med transportledaren med anledning av att BB hade inställt sig vid häktet Sollentuna meddelade dock transportledaren att BB var försatt på fri fot. Med beaktande av uppgiften från transportledaren och att BB själv hade inställt sig vid häktet bedömer Kriminalvården att det kan diskuteras om det var nödvändigt att även kontakta domstolen för att utreda om frihetsberövandet kvarstod. Om domstolen inte hade kontaktats, hade den efterföljande hanteringen troligtvis kunnat undvikas och tiden som BB fick vänta på att få ut sina tillhörigheter kortas. Samtidigt är häktet, enligt myndighetens interna styrning, hänvisad till domstolen vid eventuella frågor i en situation som den aktuella.

AA fick tillfälle att kommentera remissvaret.

Bedömning

Det här ärendet handlar om hur Kriminalvårdens nationella transportavdelning och häktet Sollentuna har hanterat den tilltalade BB sedan Attunda tingsrätt beslutat att häva häktningen av honom i samband med avslutad huvudförhandling. Kriminalvården har i sitt remissvar lämnat uppgifter om tingsrättens efterföljande hantering. Mot bakgrund av dessa uppgifter beslutade chefsjustitieombudsmannen Erik Nymansson den 20 januari 2026 att i ett särskilt ärende utreda tingsrättens hantering (dnr 773-2026). Tingsrätten har gett in ett yttrande och chefsJO har denna dag meddelat sitt beslut i ärendet. Mitt beslut i nu aktuellt ärende tar sikte endast på Kriminalvårdens hantering. Jag kommer emellertid att hänföra mig något till tingsrättens remissyttrande i det följande.

Det är utrett att tingsrätten hävde beslutet om häktning av BB i samband med att huvudförhandlingen avslutades och att transportpersonalen fick muntligt besked om detta. Som Kriminalvården har redogjort för framgår av myndighetens egen handbok för transport (2024:1) att transportpersonalen i en sådan situation

snarast ska meddela aktuellt häkte om domstolens beslut. Jag är kritisk till att personalen vid myndighetens nationella transportavdelning underlät att följa den rutinen vid tillfället i fråga. Det är enligt min mening rimligt att anta att häktet hade agerat annorlunda om den informationen hade nått fram redan innan BB tog sig dit för att hämta ut sina tillhörigheter.

Efter att BB hade kommit till häktet tog emellertid vakthavande befäl kontakt med transportledaren och fick bekräftat för sig att tingsrätten hade hävt häktningen. Jag instämmer i att det kan diskuteras om de efterföljande åtgärder som Kriminalvården har beskrivit verkligen var nödvändiga med tanke på informationen från transportledaren och det faktum att BB inställde sig i häktet på eget bevåg. Samtidigt får även jag konstatera att häktet, enligt myndighetens egna anvisningar, är hänvisad till domstolen för eventuella frågor i en situation som den aktuella. Jag finner därmed inte någon anledning att rikta kritik mot häktet för att man ville vidta ytterligare kontroller. Jag är emellertid kritisk till häktets hantering av BB under tiden som dessa åtgärder vidtogs.

Enligt Kriminalvården beslutade vakthavande befäl, efter kontakt med tingsrätten, att ta in BB i ett väntrum vid inskrivningen på häktets femte våningsplan. Anmälaren har beskrivit det som att BB blev kvarhållen och inlåst. Jag kan konstatera att myndigheten inte uttryckligen har bemött dessa uppgifter i sitt remissvar. Det är möjligt att BB inte blev inlåst, men av häktets beskrivning av förhållandena drar jag slutsatsen att det inte stod honom fritt att lämna häktet i väntan på klagande i häktningsfrågan. Mot bakgrund av den information som transportledaren hade lämnat till vakthavande befäl – i kombination med att BB inställde sig på eget bevåg – är det min uppfattning att det inte fanns tillräckligt underlag för att hålla kvar BB. Häktet Sollentuna ska kritiseras för detta.

Jag vill också säga något om det som framkommit om häktets vidtagna kontroller. Enligt utredningen ringde vakthavande befäl till tingsrätten som ska ha meddelat att BB alltså var häktad och att målet ännu inte var avgjort. Jag kan konstatera att tingsrätten inte har bemött den uppgiften i sitt remissvar i det andra särskilda ärendet hos JO som jag nyss har redogjort för. ChefsJO har inte funnit det motiverat att vidta ytterligare utredningsåtgärder för att försöka få klarhet i den här frågan. Även om samtalet har ägt rum på det sätt som Kriminalvården har beskrivit är det en brist att myndigheten inte har redovisat vem vid tingsrätten som det vakthavande befälet talade med. Jag kan i vart fall dra slutsatsen att det inte kan ha varit den domare som var ordförande vid huvudförhandlingen eller den notarie alternativt domstolshandläggare som då var protokollförare. Med tanke på osäkerheten som rådde vid häktet i den uppkomna situationen kan det ifrågasättas om inte vakthavande befäl borde ha sökt kontakt med någon av dessa specifikt.

Vidare vill jag uppmärksamma Kriminalvården på att det i tingsrättens remissvar i det andra ärendet har framförts att BB hade på sig civila kläder när

han lämnade tingsrätten. Samtidigt framgår av Kriminalvårdens yttrande att personal i receptionen vid häktet Sollentuna ska ha kontaktat vakthavande befäl och uppgett att BB anlänt till häktet iförd gröna häkteskläder. Det är oklart för mig vad denna diskrepans i beskrivningen av BB:s klädsel består i men jag har inte funnit anledning att låta Kriminalvården särskilt yttra sig över den saken. Oavsett hur BB var klädd vid det aktuella tillfället är det min uppfattning att häktet Sollentuna inte hade tillräckligt underlag för att hålla kvar honom i häktet i väntan på klagorande i häktningsfrågan.

Avslutningsvis vill jag nämna att jag denna dag har meddelat ytterligare ett beslut i ett ärende mot häktet Sollentuna som rör en liknande fråga som den nu aktuella (dnr 6359-2025).

Det som i övrigt har kommit fram ger inte anledning till någon åtgärd eller något uttalande från min sida.

Ärendet avslutas.

Beslutet har fattats av JO Katarina Pålsson. Dokumentet har fastställts digitalt och har ingen underskrift.

Rättssakkunniga Sanna Ekman har föredragit ärendet och avdelningschefen Jessica Starhill Sjöstrand har deltagit i beredningen.